

FAMILIAR

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU - LITERARIU CU ILLUSTRATIUNI.

Joanu Fekete Negrutiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj (Urmare.)

Dar' Nunciatur'a Apostolica neindestulita, — cum se vede, — cu esplicarile si declararile susu-atinse (cu datulu Vien'a 1 Februaru 1865), i cere din nou esplicatiuni la patru puncte specificate si totu-odata si numerii din »Gazet'a Transilvaniei« in cari s'a fostu publicatu articulu incriminatu. *)

Celea patru puncte suntu urmatórele:

I. Cà invetiatur'a despre nedesfacerea casatoriei din punctulu adulteriu nu este

*) In originalu: — Nunziatura Apostolica Vienna nr. 90.

Illustrissime et Rme Domine!

Etsi explicationes et declarationes quas Tua Dominatio Illma et Rma mihi humanissime dedit, in praevisis meis fuerint, dissimulare tamen non possum, singularem omnino consolationem ex eis coepisse, cum eas acceperim scripto consignatas earumque testimonium non conjectura sed oculis ipsis mihi reddere potuerim. Itaque debitas meas gratiarum actiones. Tuae Dominationi hac de re exhibeo. Nihilominus, ut omnis dubitationis occasio prorsus praecidatur, ego rursus rogarem Tuam Dominationem ut breviori, quo fieri potest, temporis intervallo, pressius et, uti dici solet, categorice ejus sensus aperire et exponere velit super nonnullis praecipuis articulis, ac singillatim super quatuor his sequentibus:

de a se numerá numai intre articii curatu disciplinari, ci ace'a se tiène intr'adeveru si propie de dogme, in urmare ea obliga in unu asemenea modu pe toti catolicii fara deschilinire de ritu, latini ori greci, de si cesti din urma nu-si atragu greutatea de anatema.

II. Cà sinódele mestecate incátu suntu numai o nascocire de a Calviniloru, si s'a compusu dupa principiile fcte ale dema-

I. Quod doctrina de indissolubilitate matrimonii etiam ex capite adulterii non sit inter articulos mere disciplinares recensenda, sed vere et proprie ad dogma pertineat, ex eaque proinde omnes indiscriminatim Catholicis sive Latini, sive Graeci ritus, abscisse obligentur, quamvis isti districtione anathematis non innodentur.

II. Quod Synodi mixtae, quatenus purum putumque figmentum sunt Calvinistarum, et ad commentitia eorum Demagogiae principia compositae sunt, haberi debeant tamquam corruptela, adeoque earum usus et praxis prohiberi nedum frequentari.

III. Quod ritus ac disciplina orientalis canonice instituta ac disertis iteratisque Apostolicae approbationis significationibus roborata sarcta tacta servanda sit, ita tamen, ut sub nomine seu praetextu orientalis disciplinae non sit connivendum in usibus agendique modis qui forte irrepererit, et fidei bonisque moribus contrarie reperiantur.

gogiei lor, suntu de a se considerá de o stricatiune, in urmare usulu si practisarea acelor'a este de a se impededá necum de a se frecuentá.

III. Cà ritulu si disciplin'a orientala instituita in modu canonicu si intarita prin semnificatiuni chiare si repetíte de aprobatiune apostolica.... este de a se tîéné, asía inse, cá sub nume séu pretestu de disciplina orientala se nu se strecore datini si moravuri furisiate, contrarii credintíei si moravuriloru bune.

IV. Cà unitatea basericeii este intemeiata in principatulu fericitului Petru, si cà unde e Petru acolo e baseric'a, prin urmare cu catedr'a Romana, pentru a ei mai mare capetenia, de lipsa este se convína de pretotindenea tóte basericele particulari.....

Canoniculu Negrutiu respunde — cu datulu Blasiu, 9 Fauru 1865 — in meritulu lucrului urmatórele :

La I. »Sciu securu cà así'a s'a decisu in conciliulu Tridentinu, dar' si ace'a o sciu securu, cà decretulu acest'a, — precum si cele-lalte ale numitului conciliu, — la noi la greco-catolici, ba si la Romano catolici in Transilvani'a nu s'au publicatu.....

Altcum in archidieces'a nóstra nu scú se se fi desfacutu vre-un'a casatoria din punctulu acest'a, nice se desface.«

IV. Quod Ecclesiae unitas in Bmi Petri principatu soli data sit, et ubi Petrus, ibi Ecclesia adeoque cum Cathedra Romana ab potiore ejus principalitatem necesse sit convenire omnes undique Ecclesias particulares, quae tamquam partes a singulis in solidum tenentur.

Unde consequitur, omnes omnino fideles, Episcopos praecipue districtiori officio obligari omnimoda observantia et pietate Sedem Apostolicam prosequendi, ejus mandatis fideliter obtemperandi, ac media idonea adhibendi quae ad Communionem cum eadem propagandam et promovendam pertinent; inter quae illud in ipsis regionibus non est levis momenti, ut, si fieri potest, adolescentes Clerici Romam mittantur disciplinis et studiis Ecclesiasticis instituendi.

Rogo etiam Tuam Dominationem ut mihi transmittat numerum illum ephemeridis »Gazzetta transilvanica« inscriptae in quo prostat articulus in occupationem crimenque adductus.

Caeterum peculiari cum existimatione permanente etc.

M. Archiep. Athen. Nuntius Apost. m. p.

La II. »Cà si acei'a din credintiosii nostrii gr. catolici laici, cari intetiescu convocarea sinódeloru mestecate, nu suntu de parerea si mai puçinu de convingerea, cà dóra laiciloru li-ar' fi iertatu a se amestecá in pertractarea lucruriloru relative la credintí'a si disciplin'a basericésca, ci numai singuru in pertractarea afaceriloru privitóre la organizatiunea si administratiunea averiloru basericesci, la redicarea si conservarea scóloru elementari, la dotatiunea docentiloru si la mai multe altele ce tîentescu la promovarea binelui basericescu si scolasticu precum si la a culturai poporului..... Altcum urme despre sinódele mestecate aflamu si in faptele apostoliloru: la alegerea episcopiloru si la pertractarea altoru afaceri mai momentóse pentru baserica, — precum s'a facutu si unirea basericeii nóstre greco-catolice cu baseric'a Romei in sinodulu mestecatu din anulu 1699«.....

La III. »'Mi-permitu a informá pe Esce-lenti'a Vóstra: cà noi greco-catolicii, cându ne nisumu a aperá disciplin'a basericeii orientali, nu intielegemu disciplin'a basericeii orientali moderné a celei schismatice,..... ci a acelei'a care se intemeieza pe institutiunile basericeii orientali catolice din acele tîmpuri cându si acést'a erá in comuniune cu baseric'a catolica a Romei sub principatulu Pontificalui Romanu, si carea e intemeiata pe canónele celoru siepte sobóra tîenute de ambele baserici, si pe celea aceloru urmatóre cá celu lugdunensu si florentinu... In acestu intielesu numai am conceputu si articulu in-criminatu din »Gazet'a Transilvaniei.«

La IV. Responde cà tîene si crede totu ce si cum in punctulu acest'a a otarítu conciliulu Florentinu, reproducúndu si decretulu respectivu despre primatulu Pontificalui Romanu in baserica. Apoi cà cum si-a conformatu dînsulu viétí'a dupa aceste principii, provóca de martoru pe Domnedieu, se provóca si la protocólele inaltului guvernului transilvanénu de pe tempulu petrecerei s'ale in Clusiu, la stim'a si védí'a s'a inaintea superioriloru sei, inaintea Inaltului guvernului alu Maiestatei s'ale cá si la poporulu din patria etc., si alatura totu-odata si numerii respectivi din »Gazet'a Transilvaniei« precum si traducerea autentica in limb'a latina a acelor'a,

rogându-se că numai în întielesulu delințat de dēnsulu se fia luat.

În urm'a acestui răspunsu Nunciatur'a convingându-se despre ace'a, că tôte incriminările redicate asupr'a can. Negrutiu suntu false, și numai simple calumnii provenite dela ómeni reutățosi și fara consciința, — se dechiara multiamita cu esplicările, declaratiunile și convingerile multu maltratatului în consciința autoriu, rescriendu-i »... În causa acést'a de pe numele D.-Tale s'a stersu ori-ce macula usióra séu suspitiune și posiedi în tóta privința stim'a și increderea mea.«¹⁾

Ma intr'atât'a a începutu a-lu stimá și pretiui și la Vien'a, încátu ace'a-si Nunciatura Apostolica, la 25 Juniu 1865, a scrisu Metropolitulu Siulutiu în numele Pontificalui: »că Episcopii sufragani, dupa determinatiunile concordatului, într'unu actu séu scrisóre recomandatóre se-'si deie invoirea că se fia denumitu de Episcopu la Gherl'a densulu Joanu Negrutiu.«²⁾

Însa opiscopulu dela Oradea-mare Josifu Szilágyi pre cum și episcopulu Dobra dela Lugosiu, aflandu de mai bine a se întielege în obiectulu acest'a cu strainulu Haynald cardinalulu și arhiepiscopulu rom. cat. dela Calocsa, decâtu cu capulu provinciei române gr. catolice, nu s'au invoitu sub nici o condițiune în persón'a lui Negrutiu. — Ba și în anii 1870 și 1871 pe cându totu dēnsulu

¹⁾ Scrisórea are datulu Vien'a 17. Aprilu 1865. Nr. $\frac{108}{2}$ și în pasagiulu relativu se dice: »... hac in re omni vel leviori macula aut suspicione detersum nomen Ejus sit, et omnimode meae existimationis fiduciaequae possessione maneat.«

²⁾ Scrisórea are datulu Vien'a 25 Juniu 1865. Nr. $\frac{124}{2}$ și cuprinde relativu la lucrulu amintitu pasagiulu urmatoriu: »... Mihi in mandatis datum est Vestrae Excellentiae nunciandi, oportere ut ad praescriptum, normamque memoratae conventionis quantocyus et meliori quo potest fieri modo seu personaliter seu per litteras Ipsa et alii Praelati de hoc negotio (nempe provisionis sedis eppalis Armenopolitanae) conveniat, et proprium unusquisque suffragium... non singillatim, sed simul et unius actus fere contextu submittat s. Sedi super Admod. Rev. Domino Canonico Negrutius... ad munus Episcopatus Armenopolitani obeundum, proindeque dignus, qui ad hanc rem Suae Majestati comendetur.«

a fostu propusu în loculu primu totu pentru scaunulu episcopescu dela Gherl'a, contrarii sei cei neadormiti și neimpacati resuscitara din nou la memorat'a Nunciatura vechile incriminari cu desamintitulu articlu din »Gazeta« acúsându-lu, că, de si s'a justificatu și purisatu Negrutiu, — ace'a a lui justificatiune e nedrépta și neadeverata, pentru-că dēnsulu ar' fi totu acel'a dupa cum a fostu deferitu în 1864. — Capetulu au fostu, că nice de asta-data Negrutiu n'a potutu ajunge acolo, unde Clerulu și poporulu 'lu voiá și doriá, că pre unulu ce erá din acelu tēnentu, și prin urmare cunosceá mai bine impregiurările de pe acolo. Asia a remasu în Blasiu pâna la mórte, traindu retrasu și în linisce, dupa cum dice regele poetu Alesandri:

»Cá omulu ce fapte mari viséza
Si scumpe suvenire de prin trecutu vénéza,
Cá se-'si mângaiie mintea de próst'a comedia,
Ce-o jóca interesulu și trist'a misielia «

Asia a fostu regretatulu canonicu Negrutiu cá persóna basericésca dela începutulu pâna la capetulu carierei s'ale unu demnu barbatu, unu barbatu de cari rari aflamu astadi în acestu tēmpu alu lingusîrei, a fațiariei și a calumniarei.

c) Pe terenulu politicu nationalu.

Canoniculu Negrutiu, care precum amu vediutu a crescutu în spiritulu romanescu și a nutritu în anim'a s'a aspiratiuni romane, cá unulu carele ascultase, admirase și se indulcise de prelegerile unoru profesori invetiati cá Barnutiu, prelegeri asupr'a limbei, drepturiloru și aspiratiuniloru drepte ale poporului romanu; elu »care a fostu de fația la redactarea protestului energicu facutu prin capitululu episcopescu din Blasiu în contr'a uneltiriloru de maghiarisare a limbei pâna și în baseric'a romana; elu carele a luat parte activa la tôte mișcarile și agitatiunile nationali d'înainte de 1848., ér' atunci a fostu martore celei mai imposante serbatori nationali a poporului romanu, a audítu »Oraclulu« din câmpulu libertăției și a participatu la juramentulu solemn: »cumcă cá Romanu va sustiēné totu-de-a-un'a Natiunea nóstra romana pe cale drépta și legiuita și o va aপরá cu tôte poterile în contr'a ori carui atacu

sî asupriri;«¹⁾ Negrutiu, — dupa unu ast'feliu de trecutu, — ajungându a fi membru in reprezentantiele comitatense ale Clusîului sî mai alesu ale Albei inferiori. precum si cá deputatu in diet'a din Sibiu — desvólta o activitate rara, sî nu-i mirare cá-'lu aflamu între cei mai resoluti conducatori a Romanilor. — Interesulu viu ce-'lu portá fačia de tóte cauzele romanesci, iubirea cea invapata catra poporul romanu, sî zelulu neobositu de-a-lu ajutá unde poteá, sî de-a-lu aperá unde trebuia, — dupa cum jurase in »câmpulu libertatîei«, erá neadormitu intr'ênsulu. — Dovada ne suntu nenumeratele »apeluri indreptate catra inteligintî'a din Blasîu sî giuru«, dovada multele representatiuni sî remonstratiuni facute parte catra Comitetele comitatense ale numiteloru dóue comitate, parte catra Inaltulu Guberniu regescu transilvaneanu. — Avêndu tóte lucrurile s'ale de asta natura, — câte au mai remasu sî s'au potutu aflá, — insemnate sî pentru posteritate, ne luamu voia a publicá din ele unele mai pe largu. ér' altele numai in estrase scurte.

1) In anul 1863., cá membru in reprezentantîa comitatului Albei-inferióre face in caus'a dotatiunei functionariloru basericesci romani urmatórea representatiune:

»Onoratu Comitету Comitatense!
Domniloru Préreveriti!

Infrascrisii functionari basericesci de ambele confesiuni romane din Comitatu Albei-inferióre, cu ace'a de una parte deplina convingere, cá onoratu Comitету a acum mentionatulu comitatu are din capulu locului prea-bine cunoscuta starea cea deploravera materiala a Preutîmei romane din acésta Patria cu tóte impregîurarile, sî de miserî'a provenitóre din lips'a trebuintióseloru medîe spre o decenta sî potrivita statului s'au substintia, — de alta parte cu ace'a firma sperantia cá acel'a-sî Onoratu Comitету avêndu cunoscute sî serviçiile ce preutîmea romana de ambele confesiuni le face pentru Inaltulu Regimu, sî pré amat'a Patria intru prosperarea fericirei acesteî'a, — nu va lipsí prea

umilit'a nóstra rogare in numele Preutîmei romane din acestu comitatu, care credemu cá e drépta sî justa a-o incuviintiá sî incredintiându-o a o aperá cu tóta recerut'a caldura sî la locurile mai inalte inaintându-o, a-i esoperá doritulu efectu: ne luamu libertate acést'a preaumilita rogare a ni-o așterne Onoratului Comitету comitatensu spre oficiósa petractare in urmatórele:

a) Prin legea urbariale din 1846/7 art. XV. §. 14. s'a fostu determinatu: cá in acelea comune urbariali, unde preotii sî scólele n'au dotatiuni suficiente séu congrua, se li se dee atât'a pamentu, cátu ar' face una sessiune urbariale sî — dupa §. 15: — sî pasiune, cáta se cuvine dupa o sessiune.

Ér' patent'a urbariale din 21 Juniu an. 1854. nu atinge cu nice unu cuvêntu dotatiunea preotiloru sî a scóleloru comunali, mentionata in §-lu 14. a lezei urbariali din 1846/7 ci numai §-lu 15 alu lezei urbariali din anulu acum mentionatu 'lu stramuta in §-lu 41. alu Patentei urbariali din 1854., — aci in acestu §. numai atât'a determinându-se: cá preotii sî docentii comunali se capete din pasiunea comuna atât'a cátu li se cuvine dupa posesiunea loru, — séu déca acesti'a n'au posesiune séu portiune canonica, atât'a cátu se cuvine din ace'a-si pasiune séu terenu comunu unui jobagîu de rêndu dupa a s'a posesiune urbariala. — Intru acést'a, — pentru preotii sî docentii comunali de ambele confesiuni romane, cu totulu trista pusetiune sî stare a lucrului, — ne luaramu libertate a ne plânge asupr'a unei asemenea mesuri cu atât'a mai virtuosu, cá:

b) Preotii sî docentii nostrii comunali de ambe confesiunile romane in celea mai multe locuri n'au portiune canonica in mesur'a sî cuantitatea decisa prin legi, má pe unele locuri n'au de locu canonica portiune.

c) De óre-ce locurile de pasiune cea mai mare parte s'au fostu ocupatu mai inainte prin domniî pamenteni, incátu cu redicarea jobagîei de-abia ici cólea a mai remasu la unele comune câte unu petecu de pamentu micu de pasiune, séu terenu comunu, — ér' sî unde a mai remasu comunu terenu séu pasiune:

¹⁾ Istori'a Romaniloru din Daci'a superiora tom. II. pag. 233, de Papiu Ilarianu.

IN TOIULU PETRECEREI.

d) Acest'a venindu de nou a se impartii între domnii pamenteni sî supusi in proportiunea posesiunei loru, nece domnii pamentesci, nece tribunalele urbariali, nece comunele nu mai pórta nice una grigîa, cá din acestea pasiuni, séu terene comune se se escinda mai antáiu canonic'a portiune pentru parochii locali, docenti sî cantori, ci fora nice o reflexiune spre acesti'a functionari basericesci le impartiescu între sene domnii pamentesci, sî cu fostii mai inainte jobagi, de unde de sene urméza:

e) Cà din acestea locuri de pasiune, séu terenu comunu, pe unu fostu jobagiú inca de-abia se véne câte $\frac{1}{4}$ — celu multu 1 jurgeru; sî asiá:

f) Preotii sî docentii nostri comunali in locu se capete canonica portiune adecuata dupa legile inainte de 1848, cari apriatu prescriu: cá, cu regularea terenurilor comunali, séu comasarea hotareloru, sè se escinda mai antáiu pentru preoti sî docenti congrua, de-abia capeta $\frac{1}{2}$ séu multu unu jurgeru din comunulu terenu séu pasiune.

In acésta mesura se vede a fi vediutu anomalia insu-sî Inaltulu ministeriu de justitia, cându in 31 Maiu 1859, Nr. 13644, s'a induratu a esmite o ordinatiune, prin care se demánda Judecatoriiloru urbariali: cá pe calea pazei se se esopereze pentru preoti, docenti si cantori portiuni canonice, sî adeca pentru preoti atát'a de mari, câtu face una sesiune urbariala, éra pentru docenti sî cantori pe diumetate; inse acésta ordinatiune, potemu díce, cá, — dupa cum amu observatu din esperintia, — nu are nice unu efectu, din cauza, cá prin pasagiulu din urma-i determináundu-se, cá »de nu se póte face pace sè se tiéna de §§-ii 41 sî 49 a Patentei urbariali;« cându judecatoriile urbariali stáu cu ace'a ordinatiune inainte, indemnáundu pe domnii pamenteni, cá pe calea pazei se dee congrua la preoti, docenti sî cantori, acum mentionatii domni pamenteni, nu le iáu nice intr'una consideratiune, batèr-cà:

g) Preotimea romana de ambele confesiuni merita cu totu dreptulu in acésta privintia a fi luata in consideratiune sî din acestu punctu de vedere, cá déca poftescu domnii pamentesci, — ori de ce nationali-

tate sî confesiune se fia, — de la preotíme, cá ace'a poporulu pastorirei ei incredintiatu se-lu invetié sî se-lu abata dela fapte rele, mai cu séma dela acelea, prin cari li-s'ar face cev'a dauna in posesiunea sî averea loru, care detoria preotímea nóstra sî o sî recunósce sî o implinesce cu tóta scumpatat-a, ar' fi lucru justu cá sî domnii pamenteni d'impreuna cu fostii supusi se-si recunósca de a loru detoria a intinde la preotíme debuintiósese midilóce de cuvenit a sî decent'a statului seu subsistentia, — cá nu din lips'a acestor'a se fia silitu a-si face serviciulu cu plánsu, séu, ce ar' fi mai dorerosu, a devení in pusetiune de a nu-'sî poté impleni missiunea s'a dupa cerintia.

Din acestea pâna aci cu tóta umilintia aduse momente, — luáundu in consideratiune starea cea misera a preotiloru, docentiloru sî cantoriloru nostri, sî din ace'a impregiurare obvenitória, cá poporulu nostru, — fiendu seracu, — nu se afla in stare pe ai sei ministrii spirituali a-i platí dupa cerintia, — ne luamu libertate cu tóta umilintia a ne rogá de Onoratulu Comitetu comitatensu, cá: se binevoiésca acést'a a nóstra prea umilita rogare a o luá la oficiósá pertractare in decursulu síedintieloru acestui comitetu. sî a o inaintá sî motivá din partea s'a la locurile mai Inalte, cu ace'a din parte-i rugare, cá intru intielesulu legiloru inainte de 1848, nu numai cu ocasiunea regularei, séu a comasarei hotareloru comunali, dar' sî cu ocasiunea impartirei pasiunatului comunu, adeca a terenuriloru comune, unde se facu, sî unde pâ'n'aci séu nice unu picu, séu inca nu intrég'a canonica portiune este escisa pentru preoti, docenti sî cantori, mai inainte de tóte sè se escinda pentru acesti'a canonica portiune adecuata, séu congrua; apoi numai dupa-ce acést'a s'a escindatu, sè se faca pasi la impartirea pasiuniloru comune între domnii pamentesci sî supusi.

Alt'cum cu tóta veneratiunea remánemu Ai Onoratului Comitetu comitatensu
Aiudu die 23 Martie 1863

preaplecati síerbi
(Urméza subscrierile.)«

(Va urmá.)

INFLUINȚA MÂNDRIEI.

— *Novela originală* —

(Urmare.)

Dilele ce se succedea eroii noștrii, adică Radialu și ea, se vedură adesea în arderea lor reciprocă, — ei gaseau destule momente cându neveduți de nimeni poteau se-si vorbescă despre amorul și viitoriul lor. Elu atât de sinceru și hotaritu în pornirea lui se adresă parintelui ei cerându-i mân'a. — Confusiatu de acêsta fericire bietulu parinte nu potu se-i dee nici unu cuvântu și în indoial'a în care se gasea nesciendu deca elu, acel'a ce se propunea de ginere alu seu, nu tinea și pentru interesu materialu care de altmintelea eră fôrte logicu, 'lu amênă sub unu pretextu ôrecare. — Paulin'a informata că tatalu seu face dificultati merse și-lu implorà a avé mila de ei. — Cându elu o vediu ingenunchiata înaintea lui cu fața plânsă și abatută, cu mânilé împreunate pentru a-lu rogă, — elu avu o suvenire dorerosă, care redeseptă în elu amorul pentru Natali'a, căint'a pentru sôrtea soției și a fiicei lui. Abiă potu privi unu momentu acêsta atingătoare scena și se redică, — apucă pe fi'a s'a în brația, o sustienu, o acoperi de sarutari și-i adresă cuvinte de încurajare. . . .

— Scumpulu meu tata! strigă acêsta angelica fiintia, deca nu me voiu casatori cu Radialu voiu fi prea nefericita.

Si cum plânsulu o inecă, elu o mângaiă din nou cu mai multu focu și pornire parintiescă și-i dise:

— Liniscesce-te, copil'a mea, voiu face totulu pentru că tu se fi fericita și se te mârți dupa acel'a pe care 'lu iubesci de m'ar' costă viét'i'a chiar'. Sciu că iubesci pe Radialu, — Crângeanu a fostu celu de antâiu care mi-a descoperitu acêst'a; înca cev'a mai multu sum pusu se alegu între elu și Radialu.

— A avutu elu curagiulu se-ti marturisescă tie că me iubescă...? Oh! infamulu! De câte ori nu m'a amenintiatu cu ur'a, cu resbunarea lui. Me temu de acestu omu și nu m'asi mârta dupa elu nici-odata. . . .

— Ei bine, nici eu nu te silescu, cu tôte insistențele lui și mai alesu că promite a-ti asigură o pozițiune stralucita, înse ori ce ar' fi deca nu exista amoru și încredere reciproca, nu pôte există o casatoria. . . .

Fét'a mea, reluă elu, cuprinsu de o animatie neobicinuita, esti indestulu de mare, inteligenta și credu că fortiele 'ti permitu că se me destainuescu tie despre trecutul meu de suferintia precum de asemenea și punctulu cătra care a tinsu tóta munc'a și aspiratiunile mele. — M'am nascutu din parinti onesti. De copilaria mea 'mi amintescu fôrte puțin. Cându m'am trezitu pe bancile scôlei erăm în ingrigirea unoru bunî prietini, cari se interesău de mine din devotamentulu unei amicitii ce se perpetuase ani îndelungati pentru parintii mei și care acum se transmiteă asup'r'a fiului acelor'a ce numai existău. Cându devenii mare, binefacatorii mei

moriseră și eu numai avusei nici unu ajutoriu, nici o protectia! Tóta dorint'a ce o aveam acum de a speră unu viitoriu mai bunu trebui se o inecu în mine și me ocupai de a-mi conservă moralulu care nici-odata nu a datu ocașiune de nemultumire acelor'a ce me încungiură. Credu-i că aceste calitati unite cu o inima iubitoare, unu caracteru statornicu au unu dreptu poternicu de a speră și eu o fericire, — un'a singura! . . . M'am insielatu: am iubitulu și am fostu iubitulu de scump'a mea Natali'a maic'a t'a, înse tatalu ei m'a alungatu sêmtiendu-se blasatu, desonoratu chiar', că eu am aspiratu la fic'a lui, că-cî ea eră avuta și eu unu omu obscuru în raportu cu ea! . . . Natali'a înse care me iubiă și ar' fi moritu de dorere nesocoti totulu și me urmă. Positi'a noastră soçiala eră condamnata de cei ce ne interesă . . . tu te-ai nascutu înse: esti copilulu meu naturalu, înse legitimu nu, de-ôrece nu există o casatoria legala între mine și maica-t'a. . . Natali'a móre! . . . Am rogatu atunci pe mosiulu teu care eră avutu și fôrte susu pusu, se te imbrașiesze, se te redice elu în afecțiunea și consideratiunea lui spre a nu avé dreptu acei de unu rangulu cu noi se te ocolésca, se te invenineze cu disprețulu loru vre-odata. . . Ori ce rogatiune n'a gasitu echou în anim'a acestui omu. — Desperatu atunci mi-am luatulu o hotarire ciudata, lucrându pentru tine, care eră idolulu meu. Am vrutu se devinu bogatu — impregiurarea mi-s'a prezentatu: m'am casatoritu cu d-siôr'a Leonor'a spre a o scapă de desonóre și în vederea dotei de siese miî napoleoni de a carei venitu dispuncam. Miculu Emilu ce se pretinde fratele teu nu este adeveratululu meu fiuu desî 'mi pórta numele și este declaratulu de legitimu. Prin faptululu că am salvatu onórea Leonorei chiar' în ochii familiei s'ale, ea are testata înca o avere imensa dela o matusia a s'a, care nici-odata nu a bânuitu nemicu. Pentru tôte acestea mie mi-se cuvine că resplatire 3000 galbini ce s'a legatuitu prin actu în regula, că-mi datoréza betrânulu Crângeanu unchiulu ei. . .

Acesti ómeni nu numai că au voitu sè se tiêna de angagiamentulu, dar' înca mi-au resplatitu prin'r'o nedémna ingratitudine tôte serviciile și devotamentulu meu.

Adi dupa câte s'a petrecutu ar' trebui se plecu din cas'a loru și o voiu face-ô în curêndu speru . . ., câtulu pentru actulu ce-lu am din parte-le, am asceptatu că anii se tréca, că tu se-ti primesci educatiunea dupa cum am visatu eu, se te formezi pentru societate și soçiuulu ce-ti vei alegé și în urma se alergu a-mi cere plat'a prin care-ti vei asigură și tu o pozițiune mai impuitoare și unu norocu mai bunu că alu meu

Acî elu 'si sprijini fruntea obosita de cugetari pe o mâna, ér' cu ce'alalta duse batist'a la ochi și-si stersè unu torentulu de lacrimi ce-i inveliă vederea.

Paulin'a care ascultase muta de surprinsa, de mila și de recunoscintia acêsta marturisire, de-odata se aruncă la genunchii lui și-i dise:

— Tata, ori care ar' fi vin'a, gresial'a t'a eu te admiru și astadi, te iubescu mai multu pentru

devotamentulu teu. Oh! tata! De ce se te condamni pe tine atât de nobilu și prevediatoriu..? Atât de marinimosu..? Cându astadi vedu in lume parinti caroru sôrtea le zîmbesce și ei nu cugeta déca viitoriulu va fi totu ast'feliu și pentru copii loru spre a-le asigurá unu bine, unu dreptu, o onóre mai multu... Te rogu in genunchi pentru mine, pentru amorulu acelei'a alu carei sufletu planéza in eternitate, renunția la acestu dreptu ce tí-se cuvine dela acesti ómeni, consênte a me insoçi cu Radialu și aidemu se plecâmu de aici... Nu este asiá cá aiurea vomu fi fericiți..? Tu vei munci și acum cá 'n totu-de-a-un'a, voi munci și eu... me sêntu indestulu de energica, de capabila.. Ei bine, de ce taci..? De ce te indoiesci..? Sufferintiele t'ale trebue se se termine aci... D.-diéu va aveá indurare de tine... de noi...

Elu ascultá sdrobitu, se vedeá cá se petrece o lupta in sufletulu seu; in cele din urma trase serratulu unei mese, luá unu plicu, care se vedeá cá contiène o scrisóre dejá cetita și i-o întinsé ei, care surprinsa cetí aceste linii:

Domnulu meu,

Binevoiti ve rogu a-mi permite se ve des-tainuescu anim'a mea; am vedíutu pe d.-siór'a Paulin'a fic'a d.-vóstre; m'así crede onoratu déca d.-vóstra mi-ati acordá mân'a s'a precum dên'sa mi-a oferitu amorulu seu. Sum june, am o cariera dejá formata, și fiindu-cá am și óre-care talente dejá reputate, aspiru unu viitoriu mai stralucitu, — pentru acést'a parintii mei voiescu a-mi oferí o alta partida dupa insistentí'a loru și alu acelu persóne interesate prin care a-sí devení de-odata independentu și mi s'ar' inlesní ast'feliu mijlóce de a plecá in strainatate cá se me mai perfectionezu și se voiajezu prin câteva state ale Europei. E o perspectiva frumósa, cu tóte acestea eu a-sí preferá pe fic'a d.-vóstre și speru cá parintele ei, care o iubesce atât și este și avutu chiar', î-mi va oferí și dên'sulu óre-care advantage materiale, cá impreuna cu Paulin'a se potu plecá și se impacu ast'feliu orgoliulu unoru parinti pe carii-i venerezu.

Primiti ve rogu asigurarea consideratiunei ce ve portu.

Acel'a ce ar' dori se ve dica parintele seu.

G. R.

(Va urmá.)

PAULINA ROVINARU.

COTILLONULU.

— Schitiá cultural-istorica. —

Numele tradéza dejá, cá patri'a cotillonului este Franci'a. Dar' asia cum se jóca astadi pe la noi, cotillonulu are numai puçina asamenare cu cotillonulu originalu alu Francesiloru. *Cotillonu* insemnéza pe românesce *sucna*. Dar' preste totu, cum vine, cá unu jocu, care pe la midíloculu secolului alu 18-lea erá moda in cele mai bune societati, se aiba unu nume atât de puçinu potrivitu pentru salóne? Fórté bine, intr'unu modu cá m arbitraru. Cele mai multe jocuri í-sí au originea dela poporu și o scimu cu totii, cátu puçinu criticu este poporul, cându are se boteze cáte unu lucru. Fără indoiala joculu amintitu í-sí are numele dela descânteculu, pe care-lu cântáu jocatorii. Intocmai cum cea de antâiu tura din joculu de contre se numiá sí se numesce înca sí astadi „pantalouu,” pentru-cá la melodi'a lui se cântáu cuvintele; „*Le pantalon*” — *De Toinon* — *N'a pas de fond*,” — se numiá sí braula, acelu jocu vechiu ce-'sí trageá originea din Poitonu, in care unu jocatoriu ori o parechia conduceá pe toti cei'alalti, — cotillonu, la care se descânta poesi'a: „*Ma commère quand je danse, mon cotillon va-t-il bien?*” (Déca jocu cumatro, bine í-mí stá sucn'a?) Asia numitulu „joculu bunicului” (Grossvateranz) din Germani'a e frate de cruce cu cotillonulu sí e de asemené de origine francesa. La acestu jocu jocatoriuu descânta: „Si cându buniculu a luat pe bunic'a.” Polonaise-a de astadi înca nu e alt'cev'a, decâtu vechiulu cotillonu alu Francesiloru.

Déca urmarimu acum desvoltarea mai de parte a cotillonului in Franci'a sí mai târdíu in Germani'a, trebue se facemu totu-de-a-un'a deosebire între dóne feluri de cotillóne, între acelu jocu veselu popularu sí între unu feliu de joc-contre francesu, care de asemené se chiama cotillonu.

Cum a ajunsu joculu din urma, care nu are de a face aprópe nimicu cu brauleulu, nu se scie. In cartea: *Première de Sureune de Contre-danse à quatre, à six, à huit*, 1726, de Dejas in Paris, dóne figuri de ale contre-dansului suntu insemnate cu *Cotillon Hongroise* sí *Cotillon de Sureune*. Amen-dóne au o musica de $\frac{2}{2}$ tacte. E probabilu, cá la acést'a s'a intrebuintiatu vechi'a melodi'a poesiei „*ma commère quand je danse*” etc. sí de ace'a i-s'a datu acestui jocu numele aceluí'a, la care dela inceputu se descânta poesi'a acést'a. Acestu soi de cotillonu erá in Franci'a prin secolulu alu 18-lea in floribus, a ajunsu prin urmare in curéndu in Germani'a asiá, cá deja la anulu 1755 se jócá cotillonulu pretutindene in Germani'a.

Trecéndu acum la desvoltarea cotillonului, care se jóca in societatile nóstre, trebue se cautamu éra acelu jocu francesu popularu, care a avutu antâia-data acestu nume. Cá a fostu unu jocu vechiu sí unu feliu de braula, am dísu-o dejá mai susu. Alte impartasiri despre elu, dorere, suntu fórté puçine, de-órece, in form'a lui originala, in-

aînte de revoluțiunea franceză nu prea avea intrare în cercurile mai bune. Se știe numai atât, că se joacă pe la sfârșitul balurilor, întocmai că și „jocul bunicului,” și că erau totuși feliulul de glume împreună cu el. Despre feliulul acestor glume ne putem face o idee din lexiconul limbii franceze de Littré, în care găsim următoarea definiție a cotillonului: „Cotillonul este un joc, care se întrerupe prin totuși feliulul de glume mici, precum: se redică de josu o pelerie cu degetele dela petiție, fără de a întrebuintă mâinile, ori se încerca a se aprinde o bucată de hârtie de metasă ce se afla pe spatele unei persoane, care necontenit se mișca și se întorce.”

Glumele aceste voru fi statu, fără indoială, în legătura cu jocul, și poate așa, că spre pilda aceia, căruia i s-a succedea a redică peleria în modulu mai susu indicatu, devenia primul jocatoriu, pe care aveau se-lu urmeze toate celelalte parchi. Și apoi nu e neprobabilu nici acea, — că se rămânemu la esemplulu citatu de Littré, — că în casulu alu doile, person'a, care avea hârtia pe spate, era unu barbatu și că damele se opinteau a-i dá focu. Dam'a, careia i s-a succedea, joacă cu respectivulu cavaleru, așa, că aici pentru prim'a data se împreunau parchile din întemplantare.

În feliulul acest'a amu fi ajunsu la originea cotillonului nostru de astadi.

Că în adeveru se aduceau asemenea glume — după concepțele noastre de astadi — necalitate în legătura cu jocul, spre a împreună ast'feliu parchile, dovedescu cele de întâiu împartășiri despre această formă a cotillonului în Franci'a de pela începutulu acestui secolu, unde jocul din cestiune a avutu intrare în cercurile sociale mai bune.

Se amintim aci numai două din cele mai placute figuri.

O parchia se postea în mijloculu salei și ține de amendou capetele unei batiste. Cavalerii din societate suntu provocati a sari preste batista, și acea, care trece cu norocu preste acestu impedimentu, i-si câștiga dreptulu, de a face o tură cu dam'a respectiva. — Se ne inchipuim acum unu numeru mai mare de cavaleri, cari aieptându-se din departare, fugu prin sala și se încerca — în cea mai mare parte înzadaru — se treca preste bariera, ba unii se impedeau și cadu dejă dela începutu, și va trebui se admitemu, că încatu privește valorea ei estetica, figur'a acest'a nu rămâne de locu îndereptulu figurei de mai susu cu aprinderea hârtiei. — O alta gluma totu atât de placută era și acest'a: Dam'a se postă de asemenea în mijloculu salei, și toti cavalerii împregiurulu ei. Acea i-si aruncă acum batista în aeru. Urmă o vânătoare generală după batista, o valmașială și incurcatură, până-ce unulu dintre cavaleri o prindea, prin ce-a-ce devenia jocatoriuulu damei.

În actual'a s'a formă, cotillonulu este unu jocu internaționalu. Și lucrul ciudatu, astadi se joacă în Germani'a și în Austri'a mai multu că în Franci'a. Acolo se joacă numai în cercuri de totu esclusive și, la tota întemplantare, cu cheltueli enorme.

Dar' variațiunea figuriloru Francesulu nu o compune. Cotillonulu lui consista mai alesu în predarea de cadouri prețioase. Damele daruescu cavaleriloru orduri scumpe, până la 20 franci bucat'a, er' cavalerii cinstescu damele cu juvaere și alte obiecte de lăcuș.

De altmîntrele cadourile la baluri suntu o întocmire franceză, care a trecut și în cotillonu nostru. Pe la noi înse se îndestulescu omeni și cu obiecte mai puțin prețioase. Pe cându cotillonulu nu era încă cu totul obișnuitu pe la noi, cadourile consistau în flori seu în pome, acum damele distribu cavaleriloru mai alesu orduri, er' ele primescu buchete de flori.

P. J.

Amintiri din revoluțiunea anului 1848 în Transilvani'a.

Narate de d.-n'a MARIA SÎUTU.

V.

Simeonu, pe care frate-meu Ioanu i-lu lasase în tîmpu de noapte pe piața Osîorheiului, se dusesse încă în aceași noapte în Sângeorgiu, la colegulu seu de luptă, la tribunulu Farago.

Simeonu știa foarte bine, ce sôrte crâncena i-i ascêpta pe tribunii românesci din partea Secuiloru, și de acea elu nu s'a dusu la Sângeorgiu cu scopulu că se-si caute scapare dinaintea furiei dușmanului, ci s'a dusu numai pentru că se consulte cu Farago asupra modulu de scapare, și mai vîrtosu s'a dusu pentru că se-lu invite pe Farago că se treacă împreună cu elu în armat'a lui Jancu.

O noapte și două zile a petrecutu Simeonu în casa lui Farago, insistându pe lângă elu din toate poterile că se-si parascesca casa și se fuga căci pericolulu era iminentu. Dar' Farago, nefericitulu, avea nevêsta și avea copii, de cari, tocmai pentru-că erau nise vremuri atâtu de triste și nesigure, nu potea se se despărta. Încă nici nu apucase Simeonu se șa din casa lui Farago și șa că în a două noapte napadescu asupra loru drôiele de Secui însoțiti de Ungurii din Ungari'a.

Acum începu Secuii se-si verse furi'a asupra tribuniloru și preotiloru românesci. Bisericele și scolile se închidu, ceremoniile sfînte se cassăza, — nu mai poteai gustă o cină fără frică de a fi prinsu și masacratu.

Pe piața Osîorheiului, erau întinse esiafodele reprezentate prin nise plute de bérne, pe cari se restigneau cu față în susu și cu mâinile la spate acei nefericiti preoti românesci, cari cadeau în mînă resculatiloru. Unulu mergea apoi că se-lu scuipésca în față, altulu că se-lu desonoreze prin alte metode barbare și spurcate; alu treilea i-lu lovia cu sabi'a, celalaltu i-lu strapungea cu lancea; unii i-i scoteau ochii, alții i-i taiu urechile, și așa se urmă neîncetatu, până cându nefericit'a victima după chinuri îndelungate i-si dá ultim'a resufflare.

Și acestea se întemplantu în piața publică a orașului, în față scoliloru și înainte bisericeiloru!

Nici-odata vechimea timpului nu va fi in stare se sterge din paginile istoriei acesta rusinoasa vatemare a sentimentelor umane. Omulu se infioraza si nu este in stare se descrie in colori destulu de posomorite ferocitatile rari si ne mai pomenite, comise de revoltanti cu acesta ocaziune in diverse timpuri si la diverse locuri.

In seri'a acestoru victime voiu amentii si pe nefericitulu tribunu Farago, pe care iagarii unguresci, in numeru de 5 - 6, l'au luat in tîmpu de nopte din braziile nevetei si a copiiloru sei, l'au dusu la câmpu in nisce bercuri si acolo l'au omoritu: cum? - I-âu spartu pantecele, i-au scosu meruntaele si le-au urditu printre tufisuri!! Inchipuésca-si acum fie-cene torturele infernale, ce voru fi premersu acestui monstruosu omoru.

Asemenea sfersitu ingrozitoriu aveá se-lu ajunga si pe frate-meu Simeonu, care cum dîsei — se aflá inca in midiloculu familiei lui Farago, cându iagarii unguresci impresurara cas'a acestuia.

Numai Provedintiei domnediesci si destoiniciei s'ale extra-ordinare avurámu a datori ace'a neexplicabila si totu-odata fericita intemplantare, prin care curajosulu meu frate se smulse dintre lancile si pusciile iagariloru unguresci si fugi. Pentru cá se nu mai fia prinsu de Secui, de cari furnicáu cáile, Simeonu i-si luá calea pe Muresiu, care erá inghetiatu si merse singuru in tîmpu de nopte cale de patru ore pe rîulu inghetiatu alu Muresiului, pâna a ajunsu la unu unchiu alu nostru in Sîeusiá, care-i dáruf o calaria si cu ea i-si continuá apoi calea pe lungulu drumu catra muntii apuseni, unde intrá érasí cá tribunu in armat'a lui Jancu, de unde nu se mai întorse pâna la sfersitulu revolutiunei.

VI.

Curêndu dupa pierderea lui Simeonu pierdurámu si pe frate-meu Joanu, cá-ci Secuii culesera din nou pe toti barbatii si-i dusera la lupta in contr'a Romániloru.

Ast'felu dara armat'a improvisata a Secuiloru n'a constatu numai din Unguri séu din Secui, ci si din Románii aflatori prin Secuime. In satulu nostru, afara de tatalu meu, care erá omu betránu si parinte a optu copii, nu mai remase altu barbatu, decátu unu orbu si unu schiopu, ér' mai târdiu, cá prin minune, se rataci printre noi, femeile, si unu fetiorasiu románu din altu satu, care erá servitoriu. Toti cei'alalti, tineri si betrani, Románi si Secui, ba chiar' si ómeni de 60 de ani au fostu dusi cu Ungurii. Frate-meu Joanu inca erá cu ei.

Acum satulu nostru remase cá pustiu. Nu mai audiái decátu plângerii si tânguirii, ér' doinele cele frumóse ale tieraniloru románi eráu inlocuite cu sinistrulu cântecu alu „ciuveiceii," numita si „paserea mortii," pe care noi superstitioésele femei, spre mai marea nostra spaima o audiámu cântáundu mai in fie-care nopte.

Apoi ne mai surprindeá din cându in cându si câte-o ceta de Secui inarmati, cari treceáu calari prin satu strigáundu si intrebáundu de-alungulu stradeloru: „Vau-e tribunu, van-e oláh pap a faluban?" (Afla-se tribunu, afla-se preotu valachu in comuna?)

Secuii nostri inse — fia cá eráu in satu mai puçini cá noi si prin urmare se temeáu de o eventuala resbunare din partea nostra, fia-cá traiaimu cu ei in bune relatii — nu ne-au tradatu, ba inca ne luáu in aperare faciá cu prigonitorii nostri, ce'a ce la rëndulu nostru si noi amu facutu asemena cu ei.

Cu tote acestea traiaimu in continua priveghiare si nesiguranția. Pe mine me trimeteáu parintii la unu capetu alu satului, unde priveghiámu tota diu'a, cá se vedu nu cumv'a vinu Ungurii. Pentru acesta primiaimu cinste dela ai nostri câte unu husosiu de argintu pe di. De-almintrelea husosii, desí puçini, nu prea eráu scumpi in tîmpulu acel'a, de-órece nimenea nu sciá pâna cându se va poté bucurá de ei, cá-ci nu se mai poteá crede nimenea stapánu preste ce'a ce are.

Tatalu-meu, sermanulu, aveá dóue scaune asiediate lînga o feréstra a casei, unulu din lăintru si altulu dinafara. Cându audiá cá-i reu, sariá prin feréstra si se ascundeá la vecinulu nostru Nyarad István, ér' dupa-ce treceá fartun'a se intorceá érasí prin feréstra in casa.

Altmintre in casa puçinu tîmpu a statu tata-meu cátu a tîenutu revolutia. Loculu lui erá de obiceiu afara, unde siedeá pe unu scaunu la unu coltiu alu casei cu cotele radfmatu pe tîrnatiu *) si priveghiandu mereu. Sér'a tat'a se calcá. ér' noi i-lu priveghiámu in societate cu vecinii, cari aveáu la mé's'a nostra mánicare si beutura in cinste numai se nu ne lase singuri. Pe la mediulu noptiei tat'a se scolá si-si reocupá loculu seu obicnuitu dela coltiulu casei, ér' noi ne culcámu.

Ast'a a mersu totu asiá cátu au tîenutu vrajibile.

Ve poteti inchipui acum, ce díle chinuitoere au fostu acestea pentru noi, dar' mai cu séma pentru betránuulu meu tata, care cá preotu románu erá celu mai ameniutiatu.

Nici nevinovatii nostri tierani n'au remasu crutiati de furi'a acestoru crudeli vrajmasi. Unu frate alu mamei mele, cu numele Joanu Birisiu, tieranu románu din Sîeusi'a, alu carui'a nume remase proverbialu in satu pentru bogatiile lui cele mari, — intielegéndu cá vinu Ungurii, se hotari se-i intempine cu mé's'a asternuta, crediéndu cá prin acest'a-i va imblândi. Lasá dar' cá se se taie pe sé'm'a loru doi boi, ér' elu i-si incarcá totu ce avu mai pretiosu la casa pe unu caru cu 4 boi si poruf se ésa din satu afara, socotindu cá la câmpu mai usioru va poté scapá. Pe caru se afláu si o parchia de cisme rosii ale nevetei s'ale, in ai caror'a tureci i-si pusesé bietulu omu galbenii si talerii ce-i aveá.

Abiá esí inse din satu si éta cá Ungurii navalescu asupr'a Sîeusiiei. Pe nefericitulu meu unchiu 'lu prindu si sub cuvêntu, cá boii i-ar' fi junghiatu pentru cá se ascepte cu ei pe Urbanu, hotarira se-lu omóre. L'au dusu la tiermuriu Muresiului si acolo l'au impuscatu. Nefericit'a

*) Galeria, porticu.

victima se restornă mortu în Muresiu, lasându în veduvia pe nevêsta-s'a cu 6 copii ai sei și alti 6 adoptivi.

Asia-dara pericolulu și nesigurantia eră totu atâtu de mare pentru familiile țieraniloru români, că și pentru ale carturariloru. Averea noastră românesca eră unu adevêratu jafu în mânu Secuiloru și din asta cauza nu eră familiu în satu, care se nu fi avutu câte-unu unghietiu ascunsu, câte-o grópa sapata sub nescari paie séu gunóie din gradina, unde i-si adaposteá cele mai de lipsa pentru asigurarea vietiei, cà-ci numerósele cete ale vênatoriloru de tribuni și preoti românesei rapeáu totu ce le stá în cale.

Pentru noi, locuitorii din Siardu, greutatea acestoru tîmpuri eră cu atâtu mai mare, cu câtu — în lips'a aprópe totala de barbati — ne lipsiá ori ce imbarbare, ori ce curagiu.

Nici-odata nu voiu uitá spaim'a ce amu suferit'o într'o vreme din postulu Pasciloru, cându într'o séra ne pomenirám cu 13 Unguri, cari ni-se pusesera în cuartiru. Ei credeáu, cà tatalu-meu, care ámbli rasu, este preotu papistasiescu, și noi, toti cei din casa, trebuia se ne portamu ast'felu, cà Ungurii nu numai se nu observe, cà tatalu meu e preotu românescu, dar' nici macaru ace'a se n'o afe, cà suntemu Români. Ne veduráma siliti dar', cà toti în familia se vorbimu unguresce. Mama-mea nu sciá unguresce și de ace'a se facú cà o doru maselele. Se iatêmplá inse, cà unulu dintre Unguri vrú se siêda pe patu, pe care sub o perina se aflá o covata cu aluatu cá se dospésca. Mam'a ilu observá și, uitându-si pentru momentu de situatiunea în care se aflá, o scapa gur'a și strigá:

„Iá, siêde pe pita!“

Din fericire Ungurii nu întielesera, cà aceste vorbe au fostu rostite în limb'a românesca și impregiurarea acést'a ne mântu de sigur'a perire.

În diu'a urmatóre scaparámu și de aceste lighióne nesuferibile pentru noi, dar' venirá în loculu loru alte mai multe și mai mari náprasne peste capulu nostru. Voiu amentí un'a:

În vér'a urmatóre ne pomenimu odata, cà o dróia de Secui navalescu asup'r'a satulu nostru, alu càror'a numeru se diceá cà ar' fi fostu de vre-o 12,000. Ei veneáu din partile Naseudului, referându dinaintea lui Urbanu. Cá și nisce adevêrati nomadi napadira acesti straini asup'r'a bietiloru locuitori, sarindu gardurile, cutrierându gradinele și casele ómeniloru, infundându-si busunarele cu de ale máncaiei, ér' sub mantaie mai fie-care dintre ei aveá câte-o gâsca, câte-o ratia, apoi purcei, gaini și altele. Dupa-ce în modulu acést'a jafuira satulu, trecura mai departe la Nyárádszereda, unde s'au postatu în castre, ér' de acolo si-au continuatu mai târdiu calea p'aci incolo. Cu ei s'a dusu și unu fetioru alu ungurului Asztalos dela noi din satu, care nu s'a mai întorsu în veci și nici veste despre numele lui nu s'a mai auditu.

(Va urmá.)

DIVERSE.

Cronica. — Principele de corona alu Austro-Ungariei Archiducele Rudolf, uniculu fiu alu M. S. Imperatoriului-Rege alu Austro-Ungariei a încetatu din viétia în 30 I. tr. în urm'a unui glontiu ce si-a sloboditu din unu revolveru în capu.

— Caus'a acestui pasiu desperatu nu se scie, — cà-ci Archiducele Rudolf eră în flórea vârstei — în etate abia trecutu de 30 ani, — aveá una soția buna si iubitoria și una fiica frumoasa și dragalasía; și preste aceste odóre, cari constituie fericirea pámenténa a ori-carui moritoriu, aveá iubirea a milióne de animi cari priviáu în densulu pre fitoriulu loru Domnitoriu — Imperatu și Rege. — Chiar' pentru ace'a a fostu cu atâtu mai surprindtóre, mai gielnica și mai doiosa, scirea despre trecerea lui din viétia în acestu modu. — Si popórele ambeloru parti ale imperiului au și grabitu a dá espresiune profunde dureri ce au sêmtitu la audiulu acestei sciri sdrobotóre — impartasindu de o potri va durerea Augustiloru Suverani pentru pierderea uniculu loru fiu. — Acést'a a cadíutu bene doiosei anime parentiesci și indata ce a asiediatu spre eterna-odichna osamintele scumpului și multu deplânsului seu defunctu, s'a adresatu catra acestea cu urmatoriulu prea grátiosu autografu:

Catra Popórele Mele!

Lovitur'a cea mai grea ce a potutu ajunge anim'a Mea de parinte, ireparabil'a pierdere a scumpului și uniculu Meu fiu, m'a umplutu pe mine, Cas'a Mea și pe popórele Mele credintiose de cea mai profunda jale.

Sguduitu în interiorulu Meu, i-mi plecu capulu cu supunere înainte nepetrunsei hotariri a Providintiei d.-dicești și Me rogu impreuna cu popórele Mele catra Atotopoterniculu, se-mi dee poterea de a nu slabí în implinirea consciéntioasa a datorintiloru Mele de regentu, ci, avéndu dinaintea ochiloru ace'asi directiune, a carei observare este asigurata și pentru viitoriu cá și pâna acum, se potu persistá cu curagiu și încredere în nisuintiele neinterupte pentru binele comunu și sustiênera binecuvêntariloru pacii.

Mi-a servitu spre mângaiere a Me sci în aceste díle de cea mai amara dorere sufletésca incunguratu de participarea totu-de-a-un'a probata a popóreloru Mele și a primí din tóte partile, din tóte cercurile, din apropiere și din departare, din orasie și dela tíera, manifestatiunile cele mai varii și mai mișcatóre ale acestei participari la dorerea Mea.

Cu recunoscintia intima sêmtiescu, cà legatur'a de iubire și credintia reciproca, care Me léga pe Mine și Cas'a Mea cu tóte popórele monarchiei Mele, în óre de asemenea grea cercare câsciga numai în tarie și potere, și ast'felu este o trebuintia, cà în numele Meu și în numele Imperatesei și Reginei, a

prea iubitei Mele soție, apoi in numele noroci Mele adâncu intristate se multiamescu din tóta anim'a pentru tôte aceste manifestatiuni de participare plina de iubire la doliulu Nostru.

Cu acêsta multiamita profundu sêmțita implorezu impreuna cu popórele Mele credințioșe ajutoriulu gratiosu alu lui Domnedieu pentru conlucrarea și mai departe cu poteri unite spre binele patriei.

Vien'a, 5 Febr. n. 1889. **Francisc Iosif m. p.**

Immormentarea Archiducelui Rudol̄i s'a sevêrsitu la Vien'a in 5 l. c. dup'amédiadi la 4 óre, in cript'a familiara de la beseric'a calugariloru capușini. Ceremoni'a funebrala inse se facu mai nainte in beserica și apoi se transporta sicriulu josu in cripta, pontificându archiducele-cardinalu alu Vienei cu asistintia numerosa. De faci'a au fostu Maj. Loru Monarchulu nostru și cuscrii sei, regele și regin'a Belgiei, parintii veduvitei principese de corona. Mam'a și soçi'a repausatului au luat parte la actulu funebralu retrase in capela. Tôte au decursu dupa vechiele regule ale Casei domnitórie. In faci'a catafalcului cu remasitfele pamentesci ale decedatului s'au insiratu preste 50 generali, apoi numerosii functionari inalti ai familiei gelitórie, fórté multi magnati ai monarchiei, episcopi, ministrii, membrii corporiloru legiuitórie, deputatiunile din monarchi'a intréga s. a. — Conductulu pâna la beserica a fostu unu doliu imposantu; pre cosciugu eráu numai cununile parintiloru, a soçiei și a fiecei adormitului. Tóta Vien'a erá imbracata in doliu; sute și sute de mii de ómeni se indesuiáu in stradele conductului și o multime de armata, pedestra și calare, de-abiá potú sustiené ordinea. — Mai sgduitórie au fostu scenele cându parintele mortului in beserica, și apoi in cripta invinsu de doreri, cadíu in genunchi la cosciugulu unicului seu fiu, a sperantiei și a mândriei s'ale, și versá din adânculu animei siróie de fierbinti lacrime. — Inchieându-se actulu de jale besericescu capulu curteniloru familiei predede sicriulu și chei'a acestui'a in paz'a și grigi'a calugariloru capușini in present'i'a M. S.

Inventiune româna. Unu elevu alu scólei militare superióre din Bucuresci a inventatu unu aparatu topograficu pentru mesurarea precisa a anghiuriloru. Cercurile científice dáu acestui aparatu o importanția fórté mare; și ministeriulu de resboiu a dispusu cá sê se construésca acel'a pe speșele statului.

Fabrica de zacharu va sê se infientieze inca in decursulu anului acestui'a la Aiuda.

Anghin'a difterica se va poté curá mai cu mare usuriatã și siguritate — succedîndu-i celebrului inventatoru a baccilului cholerei se afe și baccilulu difteritisului.

Balulu romanu din Vien'a, din caus'a catastrofei intemplete in Cas'a domnitórie, in anulu acest'a nu se va tiêné Comitétulu cu tôte acestea continua a urmari scopulu nobilu ce si-a propusu

sî spre acestu scopu va întrebuintiá sî tôte contribuiri ce voru incurge in urm'a cóleloru distribuite — dându sém'a in publicu despre tôte.

Bibliografia. — Eticheta studiu soçialu, prelucratu dupa autori straini cu luarea in consideratiune a impregiurariloru nóștre soçiali, de Josifu Joanu Ardeleanu. Cuprinsulu: Etichet'a in seculii trecuti. — Manier'a buna cá intieptiune a vietii. — Despre lips'a manierei bune. — Tipulu manierei bune — Domnulu. — Dómn'a. — Originea cuvântului „etiquette.“ — Despre portare. — Despre presentare. — Tienut'a. — Despre imbracaminte. — Florile și insemnatatea lor. — Despre scrierea epistoleloru. — Despre casatoria. — Despre economi'a casei. — Despre boțezu. — Despre ospitalitate. — Despre petrekerile publice. — Despre petrekerile de véra. — Despre doliu. — Eticheta internationala. — Diverse. — Adausu. — Incheere. — Acêsta broșura bogata și necesara multor'a se vinde cu pretiulu de totu moderatu de 60 cr. — Venitulu e destinatulu pentru reuniunea femeiloru romane din Aradu și provincia.

Glume. — **Norocire rara.** Unu Pacala modernu convenindu cu o persóna influenta, care l'a fostu inductoratu prin multe benefaceri, i-se adreséza ast'felu: — Scusati cá nu ve faci de multu visit'a. Sciti cátu sum de cuprinsu. Cu tôte acestea fiti deplinu incredințiatu, cá poteti contá la mene — in diu'a cându voiú avé trebuinti'a de d.-vóștra!

Indisposit'i'a barbatului. — Soçi'a ingrișita: — Nu știu, d.-le medicu, ce póte se-i fia barbatului meu, cá de unu tēmpu nu are nici apetitu nici somnu, e de totu abatutu și melancholicu.

Mediculu. Si nu ai observatu mai inainte nimicu ce se fi avutu influinția dăunósa asupr'a spiritului dēnsului? Nu a fostu — candidatu-de-deputatu?